

เทศน์เช้า วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๔๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากด อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันรัฐธรรมนูญ เห็นไหม วันรัฐธรรมนูญนี้ เพราะเมื่อก่อนมันมีการแบบว่า การปกครองมันเผด็จการนะ การเผด็จการคนปกครองเผด็จการคนเดียวไง แต่ถ้าคนดี เห็นไหม อย่างเมืองจีน เหม่าเจอตุงนี่ ที่ว่าเป็นคอมมิวนิสต์นะ แต่ถ้าไม่มีคำว่าพื้นฐาน คนเหมือนสัตว์นะ เวลาค้าขาย ค้าขายมนุษย์ ค้าขายอย่างต่างกันไป เพราะสังคมมันเป็นแบบนั้น

นี่ก็เหมือนกัน เวลาวันรัฐธรรมนูญนี้เพื่อความเป็นประชาธิปไตยไง สิ่งที่เป็นประชาธิปไตยนี้ มันเป็นเรื่องที่ผิดพลาดน้อยที่สุด จะว่าดีที่สุดเป็นไปได้ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ธรรมาธิปไตย” ถ้ามีธรรมในหัวใจขึ้นมา โอ้ทีนี้มันจะเป็นธรรม มันไม่เบียดเบียนคนใจ

ถ้ายังไม่มีธรรมนะ เวลาบวชมาเป็นสงฆ์เป็นพระขึ้นมาเนี่ย พระสงฆ์ก็มีกิเลสเหมือนกัน เวลาบวชเนี่ย บวชมาแต่ร่างกาย บวชมาเพื่อสร้างโอกาสให้ตัวเอง ถ้าตัวเองบวชมาเป็นพระ เห็นไหม นี่การบิณฑบาต องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ให้เป็นประเพณี นี่อริยประเพณี คือเลี้ยงชีพด้วยปถิแข่ง ทุกคนต้องอยู่ด้วยอาหารนะ

สรรพสิ่งในโลกนี้อยู่ด้วยอาหาร อยู่ที่ปัจจัยเครื่องอาศัย สิ่งนี้ต้องอาศัยดำเนินไป ชีวิตก็เหมือนกันต้องอาศัยสิ่งนี้ แต่เมื่อออกมาบวชเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เห็นไหม ประพฤติปฏิบัติในโลกเขาส่งเสริมใจ เวลาเกิดสงคราม กองทัพเห็นไหม ต้องออกรบเพื่อป้องกันประเทศชาติ

อันนี้ก็เหมือนกัน ผู้ที่ทรงธรรมทรงวินัยใจ ออกรบกับตัวเอง ออกรบกับกิเลสตัวเอง การชนะสงครามขนาดใหญ่มีแต่ก่อเวรก่อกรรม การก่อเวรก่อกรรมคือการเบียดเบียนกัน สิ่ง

เบียดเบียนกัน เห็นไหม ผู้ชนะมันก็ชั่วคราว เพราะโลกนี้มันไม่จริงยั่งยืนไป แต่เราก็ต้องการต้องการการเกิดมาเพื่อประสบการณ์

เช่น เราเกิดมาสมัยปัจจุบันนี้ เราเจอ เห็นไหม กษัตริย์ปกครองนี้ดีมาก ประเทศชาติร่มเย็นมาก เวลาเราเที่ยวเที่ยงไปนะ คนไม่ไปเมืองนอกนี่ยังไม่คิดถึงเห็นคุณค่าของเมืองไทยหรอก ถ้าคนไปเมืองนอกนะแล้วคิดถึงเมืองไทย มันจะมีกระทบกระทั่งกันบ้างเพราะทุกคนมีกิเลส แต่มันก็อบอุ่น มันก็เข้าใจ

เวลาที่อื่นเขาเกิดปัญหาขึ้นมาเนี่ย เขามาเขาเก่งกันนะ มันเป็นแบบนั้น เพราะจิตใจของเขาเป็นสภาวะแบบนั้น ถึงที่สุดนะ แต่จิตใจของพวกเรานี้ ถึงที่สุดคือการให้อภัยกัน ถึงที่สุดคือการปล่อยวาง ถึงที่สุดก็โลกนี้เป็นไปตามกรรม เราไม่สามารถแปรสภาพ เราไม่สามารถต้องการความมุ่งหมายเราเปลี่ยนสภาพของผลไม้นี้จากชนิดหนึ่งไปอีกชนิดหนึ่งได้หรอก ผลไม้ชนิดไหนมันก็ออกมาเป็นชนิดนั้น

กรรมก็เหมือนกัน ในเมื่อเราสร้างสภาวะกรรมมาเป็นแบบนั้นแล้วเนี่ย เราก็ต้องรับสภาวะกรรมแบบนั้นไป แต่แบบนั้นมันเหมือนกับลัทธิขอมจ้านน เหมือนกับเราขอมจ้านนกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น...เราไม่ขอมจ้านนหรอก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “พยายามจะให้ฝัน” ถึงต้องมีความเพียรชอบ การประพฤติปฏิบัติ การเพียรเป็นโลกนี้

เช่น รัฐธรรมนูญ เห็นไหม เราสร้างรัฐธรรมนูญมานะ สุดท้ายแล้วเนี่ย มันก็ต้องมีการฉีกรัฐธรรมนูญกัน ต้องมีการแย่งอำนาจกัน เพราะอะไร? เพราะสิ่งนี้มันเป็นเรื่องสมมุติ มันเป็นสมมุติขึ้นมา แต่สมมุตินี้จริงตามสมมุติ เราสร้างกฎหมายรัฐธรรมนูญมา ใครฉีกรัฐธรรมนูญนี้ถือว่าเป็นกบฏของประเทศชาติ ถึงกับประหารชีวิตนะ ถ้าเขาเอาจริงเอาจังกัน

แต่ถ้าเขาจะลุ่มอล่วยกัน เห็นไหม เขาก็ให้หนีออกไปต่างประเทศ เขาต้องให้หนีเป็นไป นี้มีการแก่งแย่งมีการชิงกันมาตลอด นี่อำนาจใจ ใครที่มีอำนาจ แต่ถ้าคนมีบุญ เห็นไหม คนมีบุญมี

อำนาจนี้มันเป็นไป ถึงกาลเวลามันเป็นไป แต่ก็ต้องการกระทำ ต้องมีความเพียรชอบทั้งนั้น ถ้าความเพียรชอบนะ ถ้าเราไม่กระทำขึ้นไปนี้ มันก็เป็นการชนะตนเองไง ถ้าเราชนะตนเองได้

สิ่งที่ชนะตนเอง สมัยโบราณนะ เวลาคนจะให้เป็นผู้นำชุมชนนี้ เขาต้องไปขอร้องกันไง เขาขอร้องให้คนดี คนที่เรายอมรับขึ้นมาเป็นผู้นำชุมชน แต่ปัจจุบันนี้ เห็นไหม ประชาธิปไตย คนละ ๑ เสียง ใครก็ ๑ เสียง คูติ คูที่เขาเขียนหนังสือ เห็นไหม ที่ว่าประชาธิปไตยของสัตว์ ม้าเป็นเสียงหนึ่ง ลาเป็นเสียงหนึ่ง ใครเป็นคนมีอำนาจละ ใครคนมีความฉลาดละ ก็คิดพลิกแพลงไง พลิกแพลงสิ่งนี้ไป

แต่ถ้าเราจะเอาชนะเราเองนี่เราจะพลิกแพลงเราได้ไหม เวลาความกระทบความรู้สึกในหัวใจของเราเนี่ย เราไม่สามารถจับดันสิ่งนี้ออกไปจากใจได้ นี่ธรรมมันเป็นสภาวะแบบนั้นไง เวลาเกิดพายุลมแรงกระหน่ำเข้ากับประเทศใดก็แล้วแต่ เกิดพายุนี้เราต้องอพยพหนีไง ต้องยอมรับธรรมชาติยอมรับความเป็นจริงอันนั้น เพราะมันฝืนไม่ได้ เวลาเกิดพายุเกิดภัยแล้งขึ้นมาเนี่ย พยายามแก้ไขกันนะ เราก็ต้องยอมรับสภาวะแบบนั้น

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเกิดขึ้นนี้มันก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง สิ่งที่เกิดขึ้นในหัวใจนี้เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง นี่ถ้าเป็นประชาธิปไตย อันนี้มันมีอำนาจไง สิ่งที่มีความคิดรุนแรงเกิดขึ้นในใจนี้ ประชาธิปไตยมันเกิดขึ้นแล้ว เราจะยอมรับมันไหม ถ้าเราไม่ยอมรับมันนี่ ธรรมาธิปไตยไง สิ่งนี้เป็นสภาวะธรรม สิ่งนี้เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง

แต่สิ่งที่ควรที่จะเกิดขึ้นมานี้ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นพบอันนั้นไง นี่นักบวชถึงต้องมีอันนี้ไง นักบวชต้องมีศีล สมาธิ ปัญญา อันนี้ก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง อันนี้ก็เกิดเหมือนลมพายุหน้านั้นนะ เวลาลมพายุเกิดขึ้น มันก่อตัวขึ้นมาเนี่ย โดยธรรมชาติของมัน มันก่อตัวขึ้นมา มันต้องมีความเป็นไปของมัน เห็นไหม เกิดจากแดด เกิดจากลม เกิดจากฝน เกิดจากต่าง ๆ นี่ มันหมุนตัวมันเองออกไป

อันนี้ก็เหมือนกัน เราสร้างสัมมาสมาธิ เราพยายามทำความสงบของใจ เราเริ่มจากสร้างโอกาสขึ้นมา เราเกิดเป็นมนุษย์นี้มันเป็นสมมุติอันหนึ่ง เกิดขึ้นมาแล้วต้องตายไป โอกาสของเรา ถ้าเราอยู่ในกระแสโลก เราก็เป็นไปตามกระแสโลก อยู่ในโลก เห็นไหม เราก็ทำชีวิตไปในโลก อันนั้นเป็นส่วนหนึ่ง

แต่ถ้าเราออกมาประกาศตนว่าเป็นนักรบ เป็นพระผู้ประพฤติปฏิบัตินี้ มันก็ต้องทรงธรรม ทรงวินัย เห็นไหม ถ้าทรงวินัยขึ้นมา เราสร้างโอกาสของเราขึ้นมา สิ่งนี้เราเกิดศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าสิ่งนี้เราสร้างขึ้นมา มันก็เป็นฝ่ายเหตุไฉน ธรรมฝ่ายเหตุ สงฆ์นี้เป็นสมมุติทั้งหมด สิ่งที่เป็นสมมุติ แต่เป็นมรรคกับเป็นกิลเลสไฉน

สิ่งที่เป็นมรรค เห็นไหม เป็นมรรคคือการเราสร้างขึ้นมา มันก็เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งอันนี้เป็นอนิจจังหมดเลย แต่เราจะใช้สิ่งที่เป็นอนิจจังนี้เกิดขึ้นมา เห็นไหม อย่างผลไม้ ถ้าเราเก็บมา เราใช้ประโยชน์มันได้ เราจะเอามาใช้สอยได้เป็นประโยชน์ เราเอามาเป็นอาหารได้ แต่ถ้าเราเก็บไว้มันก็เน่ามันก็เสียไป แล้วถ้ามันตกลงดินมันก็เกิดได้ เมล็ดผลไม้ แต่ถ้ามันตกลงไปที่แห้งแล้ง เมล็ดผลไม้มันก็ตายไป

นี่ชีวิตเราก็เหมือนกัน สภาวะแบบนี้เกิดตายในสภาวะอันหนึ่งของโลก มันเป็นสภาวะแบบนั้น แล้วโอกาสอันนี้เราพยายามจะสร้างขึ้นมา เราจะออกมาประพฤติปฏิบัติ เราจะสร้างธรรมไฉน สภาวะธรรมเกิดขึ้นมาไม่มีใครรู้เท่าเห็นตามความเป็นจริงอันนั้น สภาวะธรรมอันนั้น เห็นไหม ธรรมาธิปไตย ถึงเห็นตามความเป็นจริงนั้น ทุกคนยอมรับสิ่งนี้เกิดขึ้นมา ทุกคนมีอันนี้ สงครามอันใหญ่โตที่สุดคือสงครามกับตัวเองใจ เอาชนะตัวเองได้ ธรรมาธิปไตยฝ่ายเหตุถ้าเกิดสภาวะธรรมนั้นเคลื่อนไป นี่ธรรมจักรมันเคลื่อนไปไฉน

สิ่งที่ธรรมจักรเคลื่อนไปนี้ มันเกิดขึ้นมา เห็นไหม ถึงว่าเป็นการค้นพบของเราใจ ผู้ใดค้นพบนะ เขาค้นพบโลกใหม่ เขาก็ได้สมบัติจากโลกใหม่ เห็นไหม ผู้ที่ค้นพบแร่ธาตุต่าง ๆ ในโลก แล้วเขาจะได้ประโยชน์กับเขา นี่เขาค้นพบของเขา แต่เรานักบวช เราค้นพบในหัวใจของเรา

ถ้าเรากันพบใจของเรา เรากันพบสิ่งนี้ขึ้นมา นี่มันเกิดขึ้น มันกันพบมันก็เป็นสมมุติ มันเป็นอนิจจัง เหมือนกัน สิ่งที่เป็นอนิจจังเราถึงต้องพยายามสร้างสมใจ ชำนาญในวสี

เขาพูดเหมือน เห็นไหม เขารักษากาย รักษามโนะอะไร เพื่อจะลงไปหาเรธาตุสิ่งนั้นขึ้นมาเป็น ประโยชน์ เราก็เหมือนกัน เราชำนาญในวสี ถ้าเราชำนาญในวสี เรากำหนดสติสัมปชัญญะ ใคร่ครวญสิ่งนี้เข้าไปนี่ มันจะทำให้ความสงบนี้มันมั่นคงขึ้น ถ้าความมั่นคงขึ้นนี้ สิ่งนี้สภาวะธรรม ที่เราสร้างขึ้นมา เห็นไหม พายุฝนที่มันเกิดขึ้นมา เราเอาน้ำนั้นมาใช้ประโยชน์ได้

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราสร้างขึ้นมา เราใช้ประโยชน์สิ่งนี้ สิ่งนี้เราพยายามดัดแปลงขึ้นมา ย้อนกลับขึ้นมา นี่ทวนกระแส ถ้าเราไม่ทวนกระแส ปัญญาเราจะไม่เกิดขึ้นหรอก มันจะไม่หมุน กลับมา เพราะธรรมชาติของสรรพสิ่งต่าง ๆ มันส่งออก สภาวะสิ่งต่าง ๆ นี่มันแปรไปตามกระแส ของโลก สิ่งที่มีธรรมชาติมันแปรไปตามสภาวะแบบนั้น นี่มันถึงเป็นอนิจจัง

ถ้าทวนกระแสขึ้นมา สิ่งนี้มันคงขึ้นมา แล้วเราพลิกขึ้นมา พลิกแปลงขึ้นมา ในสภาวะ ขึ้นมาให้เห็นภายใน นี่จากสภาวะธรรมที่เป็นสมมุติ เห็นไหม จะเป็นวิมุตติได้ สิ่งที่เป็นวิมุตติคือการ พ้นออกไป นี่ธรรมาธิปไตย ถ้าสิ่งนี้เป็นธรรมขึ้นมา เห็นไหม สภาวะธรรมเกิดขึ้นมา สภาวะธรรมตามความจริงเราก็ว่าสภาวะธรรมตามความจริง ธรรมะคือธรรมชาติ ๆ มัน เป็น ธรรมชาติอันหนึ่ง

แต่เรารู้ทฤษฎีธรรมชาติใหม่ เราพิสูจน์เรากันพบในตัวเราไหม ถ้าเราพิสูจน์เรากันพบตัว เรามานี้ เราจะวางธรรมชาติไว้ตามความเป็นจริงนะ สิ่งนี้เราห้ามปรามไม่ได้หรอก องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าก็ปรินิพพานไปแล้ว อัครสาวกต่าง ๆ ก็นิพพานไปแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้านี้ปรินิพพานไป นี่วิญญูมันเวียนไป แล้วพระศรีอริยเมตไตรยก็จะมาตรัสรู้ข้างหน้า นี่เป็น พุทธวิสัยที่พระพุทธเจ้าพยากรณ์ไว้

สิ่งที่ข้างหน้ายังมีอยู่นะ เราต้องเกิดต้องตาย เราจะหวังไปข้างหน้าตลอดไป นี่เวียนตาย เวียนเกิด สิ่งนี้เวียนตายเวียนเกิดตามสภาวะกรรม กรรมสร้างสมขึ้นมา เราถึงต้องยอมรับสภาวะ

กรรมอันนี้ ถ้ากรรมดีเราพยายามสร้างคุณงามความดีของเรา เราเชื่อธรรมใด เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเรายังมีกิเลสอยู่ในหัวใจ

เราเป็นคนตาบอด เห็นไหม คนตาบอดต้องเชื่อคนตาดี ถ้าเชื่อคนตาดีการประพฤติปฏิบัติ มันเป็นงานทั้งนั้นนะ ความทุกข์ความยากนะ การประกอบสัมมาอาชีวะนี้ต้องแข่งขันกับทุก ๆ อย่างในโลก สิ่งที่ต้องแข่งขัน แข่งขันขึ้นมา สิ่งที่ได้ขึ้นมาแล้วนี้ เห็นไหม เป็นสมบัติกลาง นี่ แข่งขันกับเขาแล้วด้วย ได้สภาวะกรรมคือใจมันกระทำขึ้นมาแล้วด้วย แล้วสมบัตินี้ก็ให้เป็นกลาง ได้ใช้ชั่วคราวเป็นปัจจัยเท่านั้น มันไม่เป็นตามความเป็นจริง

แต่ถ้าเราแข่งขันกับตัวเราเอง เห็นไหม เราพยายามแข่งขันกับตัวเราเอง แล้วแข่งขันกับกิเลสให้กิเลสนั้นสงบตัวลงให้ได้ ถ้าสงบตัวลงได้นี้มันจะมีความสุขขึ้นเพราะมันสงบเฉย ๆ สิ่งที่สงบเฉย ๆ ขึ้นมานี้สิ่งนี้มันเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง มันเกิดดับ ไม่มีปัญญาใครก็ทำได้ แต่ถ้ามีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาี้ ธรรมคือปัญญาอันนี้ใช้ใคร่ครวญนี้ มันลึกลับมหาศาลเลย

ถ้าพลิกขึ้นมาได้มันจะเป็นประโยชน์ได้ ถ้าพลิกขึ้นมาไม่ได้มันก็ชุกอยู่ในหัวใจนี้ มันเกิดขึ้นมาจากสภาวะธรรมอันนี้ สภาวะธรรมในหัวใจของเราที่เราค้นพบนี้ ถ้าเราพลิกขึ้นมาได้มันถึงจะเป็นธรรมจักร ถ้าเราไม่พลิกขึ้นมาได้นี้งานชอบมันไม่เกิดขึ้นมา สภาวะธรรมอันนี้ใครเกิดขึ้นมานี้เป็นอริยบุคคลนะ สิ่งที่เป็นอริยบุคคลเป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์อันนี้จะไม่มีเสื่อมไปเลยนะ

นี่อุปปธรรม สภาวะโลกนี้เสื่อมหมด ทุกอย่างเสื่อมหมด เห็นไหม ใจของเรานี่คงที่ คงที่ในการสสารที่มันมีอยู่ แต่มันเกิดตายไป มันเกิดตายเพราะมันเกิดตายถึงสภาวะทุกข์อันนี้จะเกิดขึ้นมา นี่สภาวะธรรมอันนี้มันถึงยังไม่เป็นความจริงใจ แต่ถ้าเป็นธรรมาธิปไตยนี้ ธรรมอันนี้มันเป็นความจริงขึ้นมาี้ สภาวะอันนี้สิ่งนี้มีอยู่ไ

สภาวะใจมีอยู่ แล้วเราชำระกิเลสออกไปได้เพราะเราประพฤติปฏิบัติ เราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราประพฤติปฏิบัติ เราทำของเรามา อำนาจวาสนานะ ทุกข์ยาก

ขนาดไหนมันก็ทน สิ่งที่ทนเอาละ พยายามทนเอา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสลับถึง ๓
หน สิ่งที่สลับ แล้วเวลาฟื้นขึ้นมา เห็นไหม พยายามย้อนกลับขึ้นมา เป็นมัจฉิมาปฏิบัติ ทำถึงขั้น
ไปจากกิเลสได้ นี่ แล้วเมตตาสงสารสัตว์โลกมาก ต้องการให้สัตว์โลกรู้อันนี้นะ

เหมือนพ่อแม่ พ่อแม่ทุกคนอยากให้ลูกนี้ได้สมบัติอย่างที่เรารารถนา ถ้าลูกเราประสบ
ความสำเร็จเราจะภูมิใจมาก ลูกเรามีฐานะในสังคมนี้เราจะภูมิใจมาก สิ่งนี้เราภูมิใจมาก องค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เหมือนกัน อยากให้สัตว์โลกนี้รู้ได้เห็นตามสภาวะความเป็นจริง
อันนี้ แล้วมันจะไม่มีทุกข์ในหัวใจ ใจจะไม่มีไปอีกเลย แล้วสิ่งนี้มันสร้างสมขึ้นมา
กระแสของกรรมมันให้ผลถึงกัน

สิ่งที่ให้ผลถึงกัน เห็นไหม คุณครูบาอาจารย์ เวลาพ่อแม่ พ่อแม่ไปรดน้ำพ่อแม่ เพื่อตั้ง
ขึ้นมาจากสิ่งนี้ ให้ได้หล่อเลี้ยงหัวใจ ภาวะของโลก สิ่งที่ทำมาเป็นสมมุติ มันเป็นโลกอยู่วันยัง
ค่ำ แต่ถ้าเป็นสภาวะของใจนะ มันคงที่ตลอดไป ใจนี้จะมีความสุขตลอดไป นึกถึงสิ เราเคยทำบุญ
ไว้ เห็นไหม เราย้อนกลับไปถึงที่เราเคยสละไว้ นี่ มันเป็นอย่างสด ๆ ร้อน ๆ ตลอดไป นี่อาหารที่
เป็นทิพย์ ขนาดนี้เป็นบุญกุศลธรรมดา

แต่ถ้ามันเกิดขึ้นมาเป็นการฝังใจ จิตที่ฝังใจขึ้นมา ทำสมาธิขึ้นมา เวลามันตายไป สิ่งที่เรา
ซึ่งในหัวใจนี้ มันจะตามสิ่งนี้ไป เกิดเป็นพรหม แต่นั่นก็เป็นวาระที่ถึงเวลาต้องสมมุติตลอดไป แต่
ถ้าเราประพฤติปฏิบัติสร้างบารมีอันนี้ขึ้นมา จนถึงที่สุดนี้คือธรรมาธิปไตย ธรรมาธิปไตยนี้มีสิทธิ
ทุกคน เห็นไหม ประชาธิปไตยก็มีสิทธิทุกคน เสี่ยงเท่ากัน

แต่ธรรมาธิปไตยถ้าใครเห็นขึ้นมา สิ่งที่อยู่ในหัวใจขึ้นมาอันนั้นสูงสุด อันนั้นสุดยอดมาก
เพราะขณะตนเองใจ จะไม่มีเวรมีกรรมต่อใคร จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากหัวใจ แล้วรู้สภาวะโลก
เป็นแบบนั้นนะ โลกเป็นโลก เราเป็นเรา สภาวะเกิดที่เป็นโลกก็ให้เป็นโลก สิ่งนั้นวางไว้ใจ

นี่เป็นเรื่องของเขา เรื่องของเรา เรื่องของเราคือเราเอาชนะตัวเราเองด้วย แล้วเรื่องกิเลสใน
หัวใจสภาวะธรรมที่เราค้นคว้าขึ้นมา ทำสภาวะสิ่งนั้นให้มันสิ้นไปด้วย นี่มันเป็นเรื่องของเขา เห็น

ไหม แล้วเรามันเห็นแล้วมันจะสลดมันจะสังเวชนะ นี่เหมือนกับผู้ใหญ่ดูเด็ก เด็กมันเล่นไปตามธรรมชาติ มันไม่รู้เรื่องของมันเลย ผู้ใหญ่เห็นนี่ผู้ใหญ่เข้าใจไปทั้งหมด

นี่ถ้าสภาวะธรรมเกิดขึ้นมาในหัวใจเป็นแบบนี้ มันจะรู้สิ่งต่าง ๆ หมดเลย นี่ถึงว่าทฎฐิมานะ ความคิดเห็นนะ คิดผิดคิดถูก มันเกิดกับใจนี้ มันน่าสลดสังเวชมาก มันยึด มันไม่รู้ เด็ก เห็นไหม พ่อแม่สอนเด็ก เด็กมันไม่เชื่อ มันโต้แย้ง นี่มันความเห็นอย่างนั้นนะ ถึงเวลาแล้วมันปล่อยได้ ๆ มันวางได้ พอเป็นผู้ใหญ่มาเขาก็ต้องไปสอนเด็กเป็นสภาวะแบบนั้น

นี่ก็เหมือนกัน ใจที่มันเห็นสภาวะธรรมแบบนี้ มันจะเห็นสมมุติโลกเป็นสภาวะแบบนั้น แล้วตื่นเอาอะไรกัน ถ้าใจเราเป็นธรรม ใจเรามีหลักมีเกณฑ์นี้มันจะอยู่สภาวะแบบนี้ แล้วย้อนกลับขึ้นมา ทวนกระแสเข้าไป งานถึงจบสิ้นได้ไง งานของโลกทำแล้วไม่จบสิ้น ผลัดกันนะ คนนี้ตายไป คนอื่นต่อมาต้องทำกันต่อไป โลกนี้เป็นสภาวะแบบนี้แล้วก็เสื่อมไป แต่ธรรมนี้จบสิ้นในหัวใจ เอวัง